

ПРОСТОРОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ: СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ КОНТЕНТ

ЯРОВА І.Є., канд. екон. наук, доцент
Сумський національний аграрний університет
м. Суми, Україна

Лісові екосистеми являються вагомим та конструктивним наповненням сучасного господарського метапростору України, оскільки здійснюють активний вплив на структуру та організацію різних рівнів економічного простору. Багатоцільове (економічне, екологічне, соціальне) та багаторівневе (глобальне, національне, регіональне, локальне) просторове значення лісового потенціалу обумовлюють необхідність постійної уваги до оцінки можливості підвищення ефективного використання даного просторового об'єкта. Про це свідчить, зокрема, незначний внесок лісового сектора в економіку України та її окремих регіонів. Багатоцільова спрямованість лісового потенціалу, яка проявляється в можливості використання різноманітних функцій та послуг лісових біогеоценозів, виступає не тільки ресурсною, а й екосистемною основою трансформації природно-господарських (природно-економічних) систем в територіально-просторовому вимірі. Така концептуальна платформа підвищення ефективності та результативності використання лісового потенціалу обумовлює застосування просторового аналізу, під яким, наприклад, розуміється моделювання компліментарності (взаємодоповнення) функцій лісового потенціалу, яке ґрунтується на аналізі його розміщення, особливостей реалізації, проблем розвитку, а також виявлення зв'язків з іншими просторовими структурами (об'єктами) [1,с.5].

Актуальність раціонального відтворення лісового потенціалу пов'язана з регіональною та галузевою специфікою лісогосподарювання та відповідними проблемами:

1. Екстенсивне та екодеструктивне територіально сконцентроване лісокористування.

2. Неузгодженість економічних, еколого-економічних та природно-ресурсних відносин – держави, бізнес-підприємницьких структур та населення (домашніх господарств).

3. Неузгодженість моделі регіонального просторового розвитку з моделлю просторового лісогосподарювання в умовах децентралізації.

4. Забезпечення еколого-економічної безпеки використання лісового потенціалу (зокрема, це стосується незаконних рубок, пожеж).

5. Забезпечення практичної реалізації принципів сталого соціально-економічного розвитку, у контексті яких лісовий потенціал виступає в якості багатофункціональної платформи, яка має не тільки сировинні властивості, а й ознаки екологічного каркасу [2, с.227].

Лісовий потенціал доцільно представляти як максимально можливу здатність лісоземельних угідь до продукування взаємопов'язаних та взаємодоповнюючих функцій – економічних, еколого-економічних, екосистемних та соціальних, які мають територіально-просторовий вимір.

Лісовий потенціал як просторовоутворююча система має певні особливості: комплексність; інтегрованість; багатофункціональність; циклічність відтворення у взаємозв'язку з іншими циклічними системами; потенційна, реальна і фактична цінність.

Основний принцип стратегії сталого відтворення лісового потенціалу у контексті просторового лісогосподарювання полягає у збалансованості можливостей та органічного просторового розвитку на різних ієрархічних рівнях господарювання.

Комплексна оцінка лісового потенціалу у контексті інтегрованого багатоцільового лісокористування, екосистемного управління лісовим господарством потребує певної класифікації функцій та послуг лісових біогеоценозів. Класифікація функцій і продуктивності лісових біогеоценозів є необхідною основою системи просторової організації лісових територій, лісового господарства і включає такі основні етапи: 1) територіально-просторову класифікацію функцій лісового потенціалу; 2) встановлення для кожної конкретної лісової ділянки переліку використовуваних і прогнозованих (проектованих) функцій лісів, їх угруповання на основі класифікації; 3) визначення продуктивності та економічної цінності використовуваних і прогнозованих (проектованих) функцій лісових ресурсів для подальшого виокремлення,

ранжування їх пріоритетності та специфічності; 4) вибір режимів лісогосподарювання, організаційних систем і форм господарювання (лісогосподарських заходів) для більш повної реалізації пріоритетних функцій (використовуваних і прогнозованих) лісового потенціалу.

Основна складність використання вартісних показників та ринково спрямованих мотиваторів при оцінці результатів відтворення лісового потенціалу у просторово-часовому вимірі полягає у тривалості цього процесу, яка призводить до неспівставлення витрат і результатів. Однак, якщо брати до уваги в якості об'єкта планування (програмування) не окремі обрані деревостани (ділянки), а територіальну (регіональну) сукупність лісових екосистем в межах простору лісогосподарювання з певним рівнем експлуатаційних та захисних (екологічних) функцій (послуг), то часові перешкоди можуть бути таким чином усунені.

Комплексна (інтегрована) стратегія відтворення лісового потенціалу повинна включати такі складові: стратегію економічного використання лісового потенціалу на інноваційній основі; стратегію відтворення лісового потенціалу на багатофункціональній та багатоцільовій основі; стратегію відтворення та використання екосистемних послуг лісів; стратегію забезпечення соціо-еколого-економічної безпеки лісового потенціалу.

Література

- 1.Макар С.В. Методология пространственного анализа в обосновании стратегии развития лесного потенциала регионов России: дис....доктора экон.наук: 08.00.05/Макар Светлана Владимировна.-М.,2012. - 416 с.
- 2.Павліха Н.В. Управління сталим розвитком просторових систем: теорія, методологія, досвід: монографія. – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2006.-350 с.